

dr. Hun Eszter

Határon átnyúló magyar-örmény életutak

Beszélgetőpartnerem: Dr. Teplán Attila - magyar-örmény kettős állampolgár, aki nem mellesleg a Strasbourgi Emberi Jogi Bíróság magyar osztályának vezetője. Teplán Attilával, mint kellemes és jókedélyű interjú alanyommal, a vírushelyzetre és a külföldi munkavégzésére tekintettel, telefonon tudtam kapcsolatba lépni. Egy közös barátunktól kaptam meg az elérhetőségét, aki elmesélte, hogy Attila felmenői között vannak örmények, és ő talán az egyik első olyan magyar, aki saját kérelmére, idén szeptembertől örmény állampolgárnak is mondhatja magát, és emellett munkája sem hétköznapi.

Dr. Teplán Attila Budapesten született és eredetileg orvosnak készült, de már a Semmelweis Orvostudományi Egyetem gyakorlati órái alkalmával arra a gondolatra jutott, hogy talán nem ez a legmegfelelőbb hivatás a számára, és menet közben beiratkozott az ELTE Jogi karára is. 1990-ben kapta meg az orvosi oklevelét, majd nem sokkal később a jogi diplomáját is. Ezután pályázott a Strasbourgi Emberi Jogi Bíróság Hivatalának jogászi állására, amely munkakört 1996-tól kezdve látja el folyamatosan.

Mondhatni a kezdetektől fogva készíti elő az ügyeket és írja az ítélet-tervezeteket az éppen aktuális magyar bíró mellett angol nyelven. Ami sokszor jelent kihívást, hiszen az 50-es évek elején elfogadott Emberi Jogi Egyezménynek a mai kor követelményeihez igazítása, tágan értelmezése is a Bíróság feladatai közé tartozik, mert az eredeti elvek mentén, de teljesen új, akkor még nem létező tényállásokra is kell értelmezni az Egyezményt, ilyen fajsúlyos témák pl. eutanázia, abortusz, internet stb.

2001-ig egyedül volt állandó honos személyként kint a Bíróságon, aki a magyar jogi vonatkozású ügyekben, és a magyar panaszostól érkező ügyekben működik közre. Tulajdonképpen az itthon a híra-

dásokba kerülő összes strasbourgi ügy átment a keze alatt.

Elmondása szerint a kétezres évek elején még jóformán csak idős urakból állt a bíróság, míg manapság már egyértelműen a fiatalabb generációé a főszerep és a női-férfi arány is kiegyenlítettnek mondható. Az évek folyamán az Attila által vezetett magyar jogi osztály is 6-7 főre növekedett.

A korai időszakban az megnehezítette a kinti életet és az otthoniakkal való kapcsolattartást, hogy még nem volt email-kapcsolat, internet, mobiltelefon, nem volt fapados járat sem, sőt még az EU-ban sem voltunk, a határokon útlevel-ellenőrzés és

penzváltás volt a rutin. Azóta Európa szerepsére összezsugorodott! Igaz, most a járványhelyzet nehezíti az utazást, de normál körülmények között 2-3 hetente jár haza, Magyarországra, így az elszakadás sosem jelentett gondot. Elmondása szerint magyarnak érzi magát kint is, franciáknak nem integrálódott, és ez nem is célja, Franciaország újabb és újabb tájait inkább utazó külföldiként fedezi fel. Ezzel párhuzamosan az évek alatt számos emberi jogi képzés oktatójaként járta a világot, különösen afrikai egyetemeken tartott előadásokat, ahol a tapasztalatsere volt a fő szempont.

De térjünk rá az örmény vonalra, hiszen talán ez érdekli a Kedves Olvasót a legjobban!

Attila olyan magyar családban nőtt fel, ahol szóbeszéd tárgya volt, hogy anyai dédnagymamája, leánykori nevén *Lukács Irma*, örmény származású. Azt is tudták,

Lukács Irma, dédnagymama

hogy a család ezen része, a vizmai Lukács család eredetileg az erdélyi Erzsébetvárosból származott. Az örmény származást a nagymama számon tartotta, de inkább csak sokszor emlegette, a család azonban nem feltétlenül az örmény szokások körül élte a mindennapjait.

Egy nap azonban kezébe került a Gudenuskönyv, aminek tanulmányozása során kiderült, hogy ezen az anyai ágon egészen 1762-ig fel tudja vezetni a családfáját az akkor nemesített erdélyi örmény Lukács család vonalán. A család egyik legnevesebb – oldalági – tagja volt egyébként az a *Lukács László*, aki 1912-13-ban rövid ideig Magyarország Miniszterelnöke volt. Attila belevetette magát a magyarörmény genealógiába. A Szongott-féle gyűjtemény segítette a továbbiakban leginkább, amiből kiderült, hogy a Lukács család eredeti örmény neve *Luszig* illetve *Luszigián* volt. A névvel úgymond nem várt családi kincsre bukkant, ami az örmény identitását is bontogatni kezdte. Ahogy egyre inkább jutott előre a családi történetben, úgy színesedett a saját története is.

Egy 2019-es örményországi utazás nyomán tudatosult benne, hogy az igazolt örmény leszármazás állampolgárságra is alapot adhat, kicsit a határon túli magyarokéhoz hasonló módon.

Egyre erősödött benne a jogászi, szakmai kíváncsiság, tényleg lehetséges-e ez, és ha igen, hogyan lehet a dolog végére járni? Így hát jereváni ügyvédektől megérdeklődte az állampolgársági kérelem pontos menetét, hogy mit hogyan kell igazolni, hiszen örmény keresztlevelel már hosszú ideje nem rendelkezett a család. Ezt követte a sok utánjárás, és hosszas előkészítő munka, a dokumentumok hiteles fordítása, aposztilláltatása – az eljárás meglehetősen bürokratikus! Tavaly szeptemberre aztán összeállt az anyag, és Attila beadta a ké-

relmet személyesen, Jerevánban. Szokatlan érzés volt az OVIR névre hallgató hivatal folyosóján sorban állnia libanoni, ukrainai, grúzai, szíriai örmények között – az világos volt, hogy sok magyar folyamodóval még nem volt dolguk az ügyintézőknek... Fél év alatt elbírálták a kérelmét, és idén márciusban, pont a vírushelyzet kihirdetésekor meg is kapta a levelet, melyben arról tájékoztatták, hogy örmény állampolgárságot kapott! Minthogy erre egyenes leszármazási úton került sor, így állampolgársági vizsgát és nyelvismeretet nem kívántak meg a jereváni hatóságok, az okiratok átvételéhez és a procedúra jogerőssé válásához azonban újabb személyes megjelenésre volt szükség. Hátráltató tényező volt, hogy pont addigra lezárták a határokat a vírus miatt.

Azonban ahogy tudott, utazott (ami távolról sem volt egyszerű, hiszen Európa felől gyakorlatilag a forrongó Minszken keresztül vezetett az egyetlen működő jereváni repülőjárat!), és idén szeptember első napjaiban kézbe vette örmény útlevélét és személyi igazolványát. Ez felemelő pillanat volt számára. „Büszkeséggel töltött el, hogy a családi emlékezet kézzel foghatóvá vált, hogy nem hagytam veszni a múltat, és e mellett egy ősi néphez tartozónak is mondhatom magamat, immár hivatalosan is.”

A legutóbbi út során már nemcsak látogató volt, hanem – ha elsőre furcsa is ezt így kimondani – második hazájába is érkezett. Alig várja, hogy ismét mehessen, és Jereván meg a Szeváni-tó környéke után felfedezze az ország távolabbi vidékeit is.

„Ha azt kérdezik tőlem, mit jelent számomra az örménység, még gondolkodnom kell a pontos válaszon, hiszen csak a közelmúltban történt a dolog: egyelőre jogi kötelék fűz az országhoz, amit azonban minden újabb otlléttel jobban a magamé-

nek fogok érezni. Nagyon rossz érzés volt például néhány héttel visszaérkezésem után a harcokról szóló híreket olvasni. Ennek kapcsán az örmény kollégákkal is szorosabb lett a kapcsolatomban Strasbourgban. Mindeközben magyar-örmény kettős állampolgárként az önazonosságomból nem kell feladnom semmit, hogy örménynek is érezzem magam. Regisztrált örmény kisebbségi választóként, de persze ugyanolyan magyar (is) maradtam, mint voltam.”

A három eddigi utazás során Jereván kifejezetten kedves helye lett: vonzó modern nagyváros, amit kaukázusi egzotikum, posztszovjet retró és mediterrán életöröm színesít. Némelyik belvárosi utcája nyugodtan lehetne a Terézvárosban is, öreg fák alatt teraszos vendéglők, kávézók, lounge-ok, a forgalomban pedig negyvenéves Volgák araszolnak vadonatúj Ferrarik mellett. A jerevániak nyitottak, barátságosak, sokan tudnak angolul, szóval az oda utazónak nincs nehéz dolga. Finom ételekben főleg nincs hiány, az örmény barbecue, a khorovác felülmúlhatatlan, a minden formában felbukkanó gránátalma egyenesen függőséghez vezet! Az Ararát látványa a naplementében pedig meghatározó élménnyé vált számára, amit a Kaszkád monumentális lépcsőiről újra és újra meg kell nézni és át kell érezni.

Hegedüs Annamária

Hegyvidékiek a Fiumei úti sírkertben

Elsősorban az örmény gyökerű híres személyek sírjának felkeresésére indult a népes csoport a sírkertbe a XII. Kerületi Örmény Önkormányzat szervezésében.

Farkas Edit várt bennünket a főbejáratnál, ahol több érdekes dolgot mesélt el a temető történetéről, a temetkezési lehetőségekről.

A sírkert a 19. század közepén Pest köztemetőjeként nyílt meg, majd a század végére Magyarország legrangosabb kegyeleti helyévé vált. A temető nemzetünk nagyjainak emlékezte mellett az 1849 óta egymást váltó történelmi korszakok lenyomatát is őrzi. Itt nyugszanak legnagyobb számban a magyar történelem és kultúra nagyjai, a síremlékek jelentős része művészettörténeti érték, híres építészek, szobrászok alkotása. A sírkertben külön parcellát kaptak a művészek, a jakobinusok, az 1848-as és 1956-os forradalmak hősei, és hatalmas mauzóleum emlékeztet a pártállami idők halottkultúrára is.

A Kádár-korszakban sok sírt felszámoltak, helyet biztosítva az elhunyt kommunistáknak. Azóta már csak a leszármazottakat lehet a nemzeti sírkertbe temetni.

Az előre leadott örmény gyökerűek listájáról elsőként *Kacsóh Pongrác* sírját kerestük fel. A név olvasása nélkül rögtön sejtettük, melyik sírnál állunk, ugyanis a síremlék a furulyázó Jancsit ábrázolja. *Farkas Edit* nagyon szépen felkészült az örmény gyökerű személyek életéről, tevékenységéről. Feltételezzük, hogy ritkán visz csoportot *Lukács Béla*, *Gajzágó Salamon* hantjához.

Megálltunk *Görgey Artúr*, *Ady Endre*, *Bányai Elemér* – Zuboly síremlékénél. Ez utóbbit a XVI. Kerületi Örmény Önkormányzat újjátta fel – a hátoldalon látható felirat szerint.

Gajzágó Salamon sírja

Kacsóh Pongrác sírja

Szilágyi Dezső sírja